

Óli Jacobsen

FØROYAR OG HETLAND — FISKIVINNA OG VINALAG

Føroyska sambandið millum Føroyar og Hetland var meira enn fiskur. Men fyrr var eisini nógv lættari at ferðast í millum londini

Tað eru fleiri hetlendingar og bretar jarðaðir í gamla kirkjugarðinum í Havn. Kanska er hetta ein partur av hesi søgu.

Sildarflotin í Hetlandi í 1890-árunum.

2. partur

Fyrst í mei høvdu vit umrøðu av bókini *The Cod Hunters*, sum er skrivað av hetlendinginum og føroyavininum John Goodlad. Tað hevur verið so mikið av sambandi millum londini, at hetta lættliga kann fylla eina siðsøugugrein afturat. Bókin er annars til sølu í stóru bókhandlunum í Havn. Teir kunnu í hvussu er útvega hana.

Hvussu nógv Føroyar merkja fyri bókina sæst longu á permumyndini, sum er kendi málningur hjá Mikines av, “tá ið skipini fóru”.

Manndómsroyndin í Hetlandi:

At hava fiskað undir Føroyum

John greiðir frá í fororðinum um fyrstu ferð, hann hoyrði Føroyar nevndar. Hetta var heima hjá ommu síni. Omman plagdi at skemta við, at hann kundi ikki sleppa at sova í besta rúminum í húsinum fyrr enn hann hevði fiskað undir Føroyum! Hetta hevði hon sjálf eisini fingið at vita í sínum uppvøkstri. At hava fiskað undir Føroyum gav eina slíka tign, at tað gav rætt til at sova í “bestustovu”.

Tá ið John fekk meira at vita um Faroe smacks byrjaði hann at skilja, hví hetta var soleiðis. Teir menn, sum vóru førir fyri at vera 2-3 mánaðir í senn við skipum,

Buttercup LK 880 í Glyvra kirkju. Gjördist eitt kent skip í Føroyum.

sum fóru undir Føroyar, Rockall, Ísland og Grønland máttu vera heilt serligir menn.

At kunna fara so langt við teirri navigatiónsútgerð, sum fanst tá bert við kumpass og ófullfíggaðum sjókortum, at kunna fylla skipið við toski og at koma heim aftur ofta eftir at hava verið í ringum veðri, kravdi sín mann. Søgurnar um smugling av brennivíni og tubbaki, saman við vanlukkurnar, tá ið menn ikki bóru boð í bý, skapti eina serliga virðing fyri hesum lívinum.

Sofus Olsen var fyrsta keldan hjá John

John hevur eisini eina áhugaverda søgu, um hvussu hann av fyrstu tíð fekk meira at vita um hetlensku sluppirnar. Fyrstu ferð, hann var á veg til Føroyar, kom hann á veg til Scrapster at hitta

Sofus Olsen, ættaður av Sandi. Sofus var nógv eldri enn John, og hann kundi greiða honum nógv frá hetlenskum sluppunum, sum vóru undir Føroyum í gomlum døgum, og hvussu hetlendingar høvdu lært føroyingar at fiska. Hetta skapti eitt vinalag við Sofus, sum vardi í 30 ár til Sofus doyði á ellisárum. John greiðir eisini í bókini frá listasavninum hjá Sofusi á Sandi.

Tað er grundað á hesar frásagnir hjá Sofusi, at John hevur gjørt sínar egnu kanningar.

At fara í land var ikki vandaleyst

Ein partur í bókini kallast *Í land í Føroyum*. At sleppa í land kom sjálvandi væl við, eftir at menn høvdu verið á sjónum langa tíð. Men hetta kundi eisini hava álvarsligar avleiðingar vegna smittuvanda. Var ein maður smittaður í landi av onkrari umfarsjúku, so kundi hann skjótt smitta alla manningina ella í hvussu er fleiri av teimum. Hesar sjúkur vórðu kallaðar “føroyski fepurin”. Hetta kundi t.d. vera landfarsótt ella tuberkular. Ofta var tá ikki annað at gera enn at sigla heim. Tá kundu teir fiska á heimaleiðum til manningin kom fyrri seg aftur. Men John heldur, at ein orsök til hesar sjúkur kundu eisini vera liviumstøðurnar umborð, sum ikki vóru mætari enn við føroysku sluppunum. Tá tosa við um 1800-árin.

Endin á toskaveiðuni undir Føroyum

Tað fór eisini at gangast verri og verri hjá hetlendingum at manna sluppirnar. Kanska var tað sildarveiðan, sum var meira lokkandi. Tí vórðu sluppirnar fyrri ein stóran part mannaðar við føroyingum.

Eitt kent skipanavn bæði í Hetlandi og Føroyum er Buttercup. Jørgen Davidsen við Stein á Glyvrum førði Buttercup fyrri hetlensku eigararnar árin 1905, 1906 og 1907. Tá fór hon á sildaveiðu fyrri hetlensku eigararnar.

Christian Evensen, ættaður úr Havn og búsetandi í Hull, keypti Buttercup í 1919 og lat hana til beiggjan Jens Evensen í Havn. Andreas í Túni á Toftum førði Buttercup til 1929. Tá fór Hans í Norði at føra hana, til hon í 1933 sigldi á land í Íslandi og gjørdist vrak.

Buttercup kom at hava serligt samband við Davidsenættina. Abbasonur Jørgen Davidsen, Jan Toftegaard, gjørdi eitt modell av Buttercup á einum trolaratúri undir New Foundlandi. Hetta modell hongur nú í kirkjuni á Glyvrum við upprunummarinum LK 880. Hetta kann sigast at vera eitt minni um hesa tíðina.

John greiðir frá, at seinasta hetlenska sluppin á toskaveiðu var Energy. Hon var fult mannað av føroyingum, sum var einasti møguleiki at reka skipið. Skiparin kallaðist Joensen. Tað sigur ikki so

William Martin LK 799 fyrri akker í Scalloway. Gjördist seinni eitt kent skip í Føroyum.

Energy, seinasta sluppin í Hetlandi, seld til Føroya í 1909